

Савчук Тетяна, ст. 5 курсу факультету журналістики; науковий керівник – к.соц.ком, доцент Золяк В. В. (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне)

ФІЛОСОФІЯ СУЧАСНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ

***Анотація.** В статті розкрито теоретичні та концептуальні засади ведення сучасної інформаційної війни. Досліджено засоби та методи інформаційного впливу російських ЗМІ на населення України. Запропоновано заходи з удосконалення захисту суспільної думки українців від негативного впливу пропаганди російських ЗМІ.*

***Ключові слова:** інформаційна війна, інформаційно-психологічна війна, засоби масової інформації, інформаційна зброя.*

***Аннотация.** В статье раскрыты теоретические и концептуальные основы ведения современной информационной войны. Исследованы средства и методы информационного воздействия российских СМИ на население Украины. Предложены меры по совершенствованию защиты общественного мнения украинцев от негативного воздействия пропаганды российских СМИ.*

***Ключевые слова:** информационная война, информационно-психологическая война, средства массовой информации, информационное оружие.*

***Annotation.** This article deals with some theoretical and conceptual foundations of modern information war. The means and methods of information influence of Russian media on Ukraine population are investigated. Measures of improvement the protection of Ukrainian public opinion against the negative influence of Russian media propaganda are proposed.*

***Keywords:** informational war, information-psychological war, mass media, informational weapons.*

Інформаційна війна – це всеосяжна боротьба на міжнародній арені за право отримання переваги над іншими. Інформаційно-психологічна війна обумовлена зростанням значимості та ваги інформації. Зі стрімким розвитком інформаційних технологій зникла необхідність у веденні збройних конфліктів. В сучасному світі для перемоги над супротивником досить володіти інформацією. Актуальність цієї статті полягає в тому, що нині ведення інформаційної війни є поширеним засобом формування необхідної для державної політики суспільної думки громадськості. А тому важливо

знати, дослідити види і способи ведення інформаційної війни, а також заходи щодо захисту суспільства від її негативного впливу. Особливої актуальності ця тема набула в наш час, коли в Україні іде війна із Росією.

Тему інформаційної війни досліджували такі дослідники, як директор Книжкової палати України, професор Микола Сенченко (серія публікацій у «Віснику Книжкової палати» під назвами «Інформаційна війна: методи впливу інформаційної зброї» та «Четверта світова «інформаційно-психологічна» війна»), Г. Почепцов («Інформаційні війни: базові параметри»), а також такі журналісти, як В. В. Різун та Ю. Е. Фінклер.

Метою нашої статті є розкриття ролі російських ЗМІ у формуванні громадської думки населення України, а також розробка заходів для захисту суспільства від їх негативного впливу.

Завдання – з'ясувати концептуальні засади ведення інформаційної війни, дослідити методи інформаційно-психологічної війни, проаналізувати наслідки впливу російських ЗМІ на свідомість аудиторії та запропонувати запропонувати заходи розширення заборони діяльності російських ЗМІ, які ведуть агресивну політику на території України.

З початком стрімкого розвитку інформаційних технологій, а також засобів масової комунікації, потреба у веденні повномасштабних воєн відпала. Колись, щоб здобути владу, захоплювали банки, телеграф, а сьогодні – інформаційний простір [1, с. 1]. Адже, як відомо – хто володіє інформацією, той володіє світом.

Визначну роль в інформаційній війні відіграє сама інформація. Вона є і засобом впливу, і об'єктом маніпуляції, і зброєю, на яку покладаються важливі завдання. Нині вплив різноманітних ЗМІ на суспільство є величезним. В житті кожної людини присутні телебачення, радіо, преса і особливо Інтернет, адже саме звідси вона отримує усю інформацію. Тож, інформаційні війни спрямовані на захоплення, володіння, продукування як власної, так і чужої інформації. Інформаційна війна – це складна система, в якій невинно відбувається вплив на свідомість суспільства держави-суперника. Масштаби цієї війни можуть різнитися: від боротьби між двома державами, до протистояння між країна всього світу, – однак, мета завжди залишається одна – панування над іншими.

Вперше термін «інформаційна війна» був використаний американським експертом Томасом Роном у звіті під назвою «Системи зброї і інформаційна війна» в 1976 році, підготовленим для компанії «Boeing». За іншими даними цей термін з'явився десь в середині 80-х років ХХ століття завдяки роботі групи американських військових теоретиків Г.Е. Екклза, Г.Г. Саммерза та інших. А деякі вчені вважають, що вперше поняття «інформаційна війна» було введене в 1985 році в Китаї. В основу теоретичних підходів китайських фахівців у галузі інформаційного протиборства покладені погляди давньокитайського військового діяча Сунь Цзи (V ст. до н. е.) [2, с. 4].

Саме ж визначення «інформаційна війна» має декілька тлумачень. За визначенням підручника «Теорія масової інформації та комунікації» інформаційна війна – це сукупність інформаційних операцій, спрямованих на системи державного і військового керування супротивника, на її військово-політичне керівництво, на населення, які в мирний час дають змогу прийняти сприятливі для атакуючої держави рішення, а в ході явного конфлікту повністю паралізують функціонування системи керування супротивника [3, с. 233].

Однак, багато дослідників вважає, що термін «інформаційні війни» суто публіцистичний чи політичний, навіть військові його не вживають. Їхній термін – «інформаційні операції», є ще «психологічні операції». Словосполучення «інформаційні війни» не вживають тому, що війни можна вести тоді, коли справді триває війна, тимчасом як операціями можна займатися завжди.

Як відомо, інформаційно-психологічні війни мають найбільший результат у тих країнах, в яких є нестабільність, де суспільство чимось незадоволене, спровоковане негативними явищами в державі, відчуває нестачу інформації. В таких випадках величезний вплив на людей мають не засоби масової інформації, а «чутки, плітки, перекази, міфи, які передають родичі, сусіди, колеги тощо. Серед цих людей є лідери – авторитети (близько 10 % населення)» [3, с. 235]. Саме завдяки цим авторитетам, населення піддається впливу пропаганди.

Ведення будь-якої війни неможливе без застосування зброї. В прямих військових діях використовується технічна зброя, яка здатна знищити супротивника. У веденні стратегічних інформаційних війн також застосовується зброя. Ця зброя специфічна і не наносить фізичної шкоди, але може призвести до справжньої війни [4]. Дія такої зброї невидима, однак її здатність нанести шкоди супротивнику досить велика.

Інформаційна зброя – це засоби знищення, перекручення або розкрадання інформаційних масивів, добування з них необхідної інформації після подолання систем захисту, обмеження або заборони доступу до них законних користувачів, дезорганізації роботи технічних засобів, виведення з ладу телекомунікаційних мереж, комп'ютерних систем, всього високотехнологічного забезпечення життя суспільства і функціонування держави [5].

Інформаційна зброя загалом поділяється на два основні види. Це інформаційно-технічна та інформаційно-психологічна зброя.

Інформаційно-психологічна війна ведеться за допомогою методів впливу на супротивника. До методів інформаційно-психологічної війни належать: пропаганда, дезінформація, диверсифікація громадської думки, поширення чуток, методи викривлення інформації («інформаційна лавина»), «політичні міфи», метод напівправди, перенасичення інформацією, переписування

історії, інформація без коментарів, «спіраль замовчування») та методи психологічного тиску (нейролінгвістичний тиск, психоаналітичний тиск, посилення на авторитети, викривлення цитат, навмисне поширення негативної інформації).

На даний момент інформаційно-психологічну війну з Україною провадить Російська Федерація. За допомогою російських ЗМІ відбувається агресивне втручання в свідомість жителів України. Прикладом може слугувати провідний російський телеканал «Россия 24».

«Россия 24» – російський державний інформаційний телеканал. Доступ до цього телеканалу через супутникове телебачення та мережу Інтернет мають жителі України. Особливо, це стосується населення Сходу та Півдня України, де частка україномовних видань та українських телеканалів становить невеличку частину.

Головною програмою новин телеканалу «Россия 24» є програма «Вести». Останнім часом велика увага у новинах на даному телеканалі присвячена українському питанню. Зокрема, воєнним діям на Сході України.

При висвітленні новин журналісти телеканалу «Россия 24» не дотримуються жодних законів, які стосуються чи то об'єктивності, чи то достовірності фактів. На телеканалі «Россия 24» широко використовуються методи ведення інформаційно-психологічної війни. Зазвичай, у програмі новин «Вести» присутня велика кількість сюжетів, у яких використовуються методи пропаганди, дезінформації, різноманітні методи викривлення інформації та психологічний тиск.

Яскравим прикладом може слугувати сюжет новин, де використано метод викривлення цитат. Назва сюжету «Саакашвілі дає уроки Порошенку, як захопити всю Росію» за 8 лютого 2015 рік. В ефірі програми «Вести» глядачам було представлено інтерв'ю з колишнім президентом Грузії Михайлом Саакашвілі, де він сказав наступне: «Якщо українським солдатам дати хорошу зброю, то вони зможуть захопити хоч усю Росію». Матеріал насправді шокує і тому за зомбоване путінською пропагандою російське населення вірить у такі речі.

В цьому сюжеті яскраво прослідковується метод викривлення цитат. По-перше, відео взято з ефіру українського телеканалу «24», де і було дане інтерв'ю ведучій однієї із програм. По-друге, а це найголовніше, інтерв'ю було присвячене українським реформам. І по-третє, в ході розмови Саакашвілі згадав про піднесення бойового духу українських солдат про що і сказав: «Якщо вашим солдатам дати хорошу зброю, то вони зможуть захопити хоч усю Росію». Це не була констатація факту чи якась погроза, це по своїй суті був жарт. Однак, журналісти телеканалу «Россия 24» все перекрутили.

Більше того, навіть сам сюжет змонтовано абияк. Бо глядачам було представлено відео із українського телеканалу «24» із повністю вимкненим звуком (де говориться про реформи) і лише на фразі про захоплення Росії

Україною ввімкнули звук. Тож, це є викривленням цитат, адже аудиторії подали цитату відірвану від загального контексту, яка в свою чергу змінила своє значення, призвівши до неправильних висновків.

Ще один приклад. В сюжеті під назвою «Откровения на украинском ТВ: Ляшко с соратниками мечтают «сжечь Москву» за 29 січня 2015 рік присутні три методи інформаційно-психологічної війни – дезінформація, викривлення цитат та перекручення інформації.

В сюжеті йдеться про те, що: «В эфире одного из украинских телеканалов народный депутат от фракции Радикальной партии Дмитрий Линько, тот самый, который пытался в ПАСЕ (Парламентська Асамблея Ради Європи) напасть на Зюганова и Мельникова, признался в том, что их «стратегия» - сжечь Москву».

Насправді всю інформацію із сюжету перекручено, а цитату Дмитра Лінька взагалі змінено. Відео, яке продемонстрували в програмі «Вести» на телеканалі «Россия 24» взято із архіву українського телеканалу «Еспресо TV» із програми «Година ЧЕ» за 28 січня 2015 року. Адреса відео: http://espresso.tv/program/2015/01/28/quotodyna_chequot_z_checheryndouy_yuriy_derevyanko_maksym_yefimow_mykhaylo_holovko_ta_dmytro_linko_chastyna_3.

В програмі, яка транслювалася в ефірі українського телеканалу, Дмитро Лінько висловив думку з приводу захисту Української держави від Російської агресії: «В глухій обороні ми не переможемо. Нам потрібно боротися на всіх рівнях санкціями: економічними, військовими. Модель нашої перемоги – це перемога у Москві тоді, коли ми повалимо режим Путіна – економічно, політично і фізично, якщо це буде можливо. Тоді ми переможемо».

Тобто у даному відео чітко видно, що Дмитро Лінько не вживав фрази: «Сжечь Москву». Все це дезінформація російського телеканалу «Россия 24». Це навіть не викривлення цитат, оскільки український політик навіть не вимовляв цієї фрази. Російські журналісти приписали ці слова Дмитру Ліньку, коли перекладали глядачам розмову з української на російську мову. І як факт – російські журналісти придумали фразу «сжечь Москву», приписали її Дмитру Ліньку і видали в ефірі програми «Вести».

Проаналізувавши два джерела, російський телеканал «Россия 24» і український телеканал «Еспресо TV» із однаковими сюжетами, ми дійшли висновку, що російські ЗМІ відкрито перекручують інформацію, безкарно дезінформують не лише власне населення, а й жителів України. І все це з єдиною метою – виграти інформаційну війну проти України. Ми змогли знайти справжнє джерело відео, переглянути його і проаналізувати, яким чином російські ЗМІ готують і подають новини своїм глядачам.

Інформаційна війна, яка ведеться за допомогою російських засобів масової інформації, здатна ще більше загострити справжню війну в

Україні. Російські ЗМІ, публікуючи свої матеріали, в яких використано методи інформаційно-психологічної війни, ще більше загострюють ситуацію всередині країни. здійснюючи вплив на формування громадської думки населення, вони налаштовують людей до негативного ставлення одне до одного і до влади загалом. Така ситуація здатна призвести не лише до програшу в сфері інформаційної війни, а й до втрати територіальної цілісності України.

А тому ми пропонуємо заборонити на території України трансляцію таких телеканалів, як «Россия 24», «Первый канал», «Россия-1», «Russia Today», а також «Life news».

Разом із цим в українському ефірі присутня велика кількість російських фільмів та серіалів, які прославляють російські силові структури та сповнені ворожого ставлення до українців. Тому, заборона трансляції таких серіалів та фільмів покликана зменшити негативний вплив на свідомість аудиторії. Більше того, трансляція фільмів, які прославляють країну, яка з нами воює – неприпустима.

Також необхідно створити Закон, який регулюватиме діяльність ЗМІ. Цей Закон повинен чітко визначати пункти розповсюдження інформації та доступ до неї, містити перелік вимог до діяльності державних, приватних, а також закордонних ЗМІ. Необхідно не лише розробити ці пункти, а й створити таку нормативну та законодавчу базу, яка жорстко слідкуватиме за дотриманням цих положень.

Ще одним кроком в захисті суспільної думки українців від агресивного втручання російських ЗМІ має стати патріотичне виховання населення України за допомогою засобів масової інформації.

Без населення, яке поважатиме свою державу і цінуватиме її історію, традиції та звичаї, неможливо побудувати справді вільну Україну. Патріотизм згуртовує народ навколо спільної мети, а спільна любов до своєї Батьківщини – це власна безпека і добробут держави. Адже, якби в Україні не було потужної «п'ятої колони», яка постійно розхищує державу з середини, цим самим допомагаючи ворогу в його агресії, нині в нас би не було воєнних дій на території Сходу країни.

Отож, на даний час значну роль у ведення інформаційної війни відіграють інформаційні технології. Саме завдяки їх стрімкому розвитку, сучасний світ отримав змогу перемагати супротивника без використання летальної зброї. За допомогою інформаційних технологій високорозвинені країни досягають своїх цілей – панування на міжнародній арені. Інформаційні війни мають перевагу у тому, що вони є ефективними, як при боротьбі у мирний час, так і під час збройних протистоянь. Разом із цим методи інформаційно-психологічної війни та інформаційна змога мають більшу ефективність, адже вони отримують доступ в ті сфери життєдіяльності суспільства, в які не завжди може вплинути воєнна агресія.

Нині інформаційно-психологічна війна ведеться російськими засобами масової інформації проти України. Ця проблема особливо гостро відчувається на фоні того, що на території України ведуться справжні бойові дії. Збройний конфлікт Російської Федерації з Україною в сукупності з інформаційно-психологічною війною спрямований на підкорення нашої держави. А тому захист суспільної думки жителів України повинен стати пріоритетним завданням в інформаційній боротьбі з Російським агресором.

1. Мізернюк С. Складові інформаційного суверенітету / С. Мізернюк // Слово Просвіти : Орган всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Т. Шевченка. – Київ, 2008. – № 15. – С. 1, 6. **2.** Макаренко Л. П. Еволюція форм та методів ведення інформаційної війни / Л. П. Макаренко [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://oaji.net/articles/797-1402908125.pdf> **3.** Сенченко М. Психоаналітики інформаційної агресії / М. Сенченко / Дніпро: літературно-художній та суспільно-політичний журнал. – Київ, 2006. – № 5/6. – С. 101–110. **4.** Бабенко Ю. Інформаційна війна – зброя масового знищення! / Ю. Бабенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/rus> **5.** Інформаційна зброя – теорія і практика застосування в інформаційному протиборстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу : mil.in.ua/news/55-old-news/4598-2012-09-07-15-16-30.